

PÕHJATÄHE MÄLESTUSMÄRGI LUGU

1994. aastal täitis 50 aastat soomepoiste tulekust Eestisse. Seda taheti tähistada suurejoonelise rahvusvahelise üritusega. 1992. aastal asutatud Soome Sõjaveteranide Eesti Ühendus (lühend: SSEÜ) kavandas sel puhul suurt kokkutulekut. 18. mail 1993. a võttis SSEÜ juhatus Tallinnas vastu otsuse korraldada Ülemaailmne Soomepoiste kokkutulek Eestis 22. ja 23. juunil 1994.

Korraldustoimkonda kuulusid Raul Kuutma, Uno Järvela, Paul Ney, Paul Saar, Lembit Neidre ja Rihard Oidekivi. Toonased aktivistid leidsid, et kavandatav kokkutulek võiks toimuda Kolga lahe ääres Muuksi mäel ja sinna võiks rajada ka mälestusmärgi, sest Kolga laht on paik, mis on mitmelgi korral näinud Eesti ja Soome vennasrahvaste sõdurite ülelahe liikumist.

Mälestusmärgi rajamise kohalikuks liikumapanijaks sai Kõnnu küla mees ja ühtlasi ka endine soomepoiss Endel Pipenberg. Endli poeg Kalle Pipenberg korraldas mälestusmärgi valmistamise, kohaleveo ja paigalduse.

Monumendi püstitamise mõtte algatajad eesotsas Raul Kuutmaga olid arvamisel, et mälestusmärk olgu eesti kivist, kuigi algselt mõlgutati ka mõtet tuua kivirahn Soomest. Nad kavandasid vaimusilmas tulevase mälestusmärgi üldilme.

Oli õigusvastaselt võõrandatud maade tagastamise aeg. Tulevane monument pidi tulema Muuksi küla Kooli talu maadele. Maaomanikuga räägiti ning ta jäi plaaniga nõusse. Põhjatähe mälestusmärgi arhitekt oli Manivald Noor. Valmistajaks oli kiviraidur Andres Allmägi Kuusalu kihelkonnast Parksi külast, kellele tehti tellimus 2-3 kuud enne mälestusmärgi plaanitud avamist.



Soomepoistel-tellijatel olid mälestusmärgile tulevad tekstid ning kogu ansambli üldkujundus juba kavandatud. Andres Allmägi leidis sobiliku valkjashalli mitme kuupmeetrisse põllukivi rahnu oma kihelkonnast Kahala külast Vana-Narva maanteelt Uuri poole pöörava tee ristmiku lähedase sigala tagant kivikäpast. Rahnu töötles ta kohapeal soomepoiste poolt tellitud vormi. Monument kujutab endast kolme püstiasetsevat kõrvuti

seisvat kivisammast ja ühte rõhtsat tahukat nende ees. Igal sambal on metallplaat teemakohaste tekstidega. Need plaadid sõnastasid, tellisid ja töid kohale soomepoisid ise. Tellijad tahtnud algselt küll väiksemat monumenti, aga kukkus välja palju suurem, millega jäädi ka rahule...

Kihelkonna rahvas tundis vastse monumendi asupaika juba nõukogude ajast kui jaanitulede ja karapite peoplatsi, kus asus ka Veljo Tormise, Arno Lepnurme ja Leo Laanetu poolt kavandatud ja valmistatud suur regilaulutaktis külakiik. Mälestusmärgi paigaldamisel osalesid Ülo Mooser, Andres Allmägi ja Kalle Pipenberg. Valminud monumendi rahnud vedas Kahalast Muuksi mäele SISU raskeveokiga Tarmo Kamm. Paika tõstmiseks tuli appi Verner Kurg oma MAZ kraanaga. Neljast "graniitkillust" kolm tõsteti Muuksis püstitamisse ja üks tahukas jäi nende ette lamama. Metallplaadid tekstidega kinnitati nüüd juba kohaleasetatud kivitahukatele.

Soomepoiste tellitud monumendi metallplaatidel on Eesti-Soome relvavendluse kirjed. Kolmest plaadist üks meenutab soomepoisse, teine Erna rühma ja kolmas major Ekströmi juhatusel Vabadussõjas sõdinud Soome vabatahtlikke.



Lamaval tahukal on metallplaat mälestusmärgi püstitamise aastaarvuga 1994.



Soome ja Eesti relvavendlusele pühendatud mälestusmärk „Põhjätäht“ avati Muuksi linnamäel 23.06.1994. Avakõne pidas Eesti Kaitsejõudude juhataja kindralmajor Aleksander Einseln. Katte mälestusmärgilt eemaldasid major Ekströmi pataljoni võitleja poeg Harry Wahlmann ja Erna grupis osalenud Ülo Jõgi. Önnistamistalituse pidas pastor Paul Saar. Soomepoiss Lembit Neidre luges ette akti Põhjätähe mälestusmärgi üleandmise kohta Kuusalu vallale. Selle vastuvõtja, pidustusel osalenud Kuusalu

vallavanem Urmas Kirts, andis oma sõna seda unikaalset objekti edaspidi heaperemehelikult hoida ja kaitsta.

Kalle Pipenberg, 2015

